

Sammanfattning av docentföreläsning 18 november 2019 – Désirée Jansson

Fjäderfämedicin – lokala och globala trender

Ägg och fjäderfäkött utgör viktiga proteinkällor för befolkningen i såväl industrialiserade länder som i utvecklingsländer. Ungefär 90 % av ägg- och köttproduktionen i världen kommer från tamhöns, följt av kalkon, medan övriga domesticerade fjäderfäarter som t ex tamanka, tamgås, vaktel och pärlhöns utgör en liten andel. År 2016 passerade fjäderfäkött för första gången griskött som det mest konsumerade köttslaget i världen (36,4 %). Produktionen av såväl ägg som fjäderfäkött förväntas fortsätta öka under kommande år. Denna utveckling drivs av befolkningsökning, urbanisering och ökad medelinkomst i framförallt Asien, Mellanöstern och Afrika. En något svagare produktionsökning ses i höginkomstländer. Sverige har en i globalt perspektiv liten men ökande produktion med ca 100 miljoner slaktkycklingar per år och antalet värphönsplatser är idag rekordhögt; drygt 8,8 miljoner.

Storskalig kommersiell fjäderfäproduktion bedrivs parallellt med mer extensiv djurhållning. I den storskaliga uppfödningen används hybridfåglar med hög äggproduktion eller snabb tillväxt. Näringarna har en pyramidal struktur med centraliserad avel, export av avelsfåglar till producentländer och höggradig integrering av olika aktörer. Fåglarna hålls mestadels inomhus och sjukdomsövervakning, hygienbarriärer och vaccination är exempel på sjukdomsförebyggande strategier. Ett exempel på extensiv fjäderfåhållning är så kallade ”village/scavenging chickens” i utvecklingsländer. Dessa erbjuder högvärdigt protein och bidrar till framförallt kvinnors uppehälle och oberoende. Även i I-länder ökar den småskaliga, ofta stadsnära, fjäderfåhållningen och under senare år har antalet hobbyfjäderfån ökat kraftigt i Nordamerika och Europa. Lokala raser, lantraser, rasfjäderfån och korsningar är vanligt förekommande i extensiv fjäderfåhållning.

Skillnader avseende förebyggande sjukdomskontroll och inhysning resulterar i att sjukdomsmönstren i intensiv och extensiv fjäderfåhållning skiljer sig åt. Ändringar i djurhållningen kan också påverka sjukdomsförekomsten. Några exempel från kommersiell produktion är omställning från oinredda burar till mer djurvänliga inhysningssätt för värphöns, antibiotikafri kycklinguppfödning och uppfödning av mer långsamväxande kycklingar. Den svenska kommersiella fjäderfäsektorn är i många avseenden ett föregångsland med tidigt förbud mot oinredda burar för värphöns, fokus på djurvälstånd och livsmedelssäkerhet och ett förhållandevis gott hälsoläge vilket avspeglas i en mycket låg antibiotikaförbrukning. Internationellt ses idag en tydlig trend där biosäkerhet, användning av vacciner och minskad antibiotikaförbrukning står i fokus.

Min forskning fokuserar på endemiskt förekommande infektionssjukdomar hos fjäderfån med betydelse för djurhälsa och produktionsekonomi. Virusorsakade

infektioner som angriper magtarmkanalen, luftvägar och immunologiska organ har länge dominerat forskning i fjäderfämedicin, men idag har bakteriella och parasitära sjukdomar fått en ökad betydelse till följd av ändrade inhysningsätt och ökad utevistelse. Smittämnen kan spridas på olika sätt och orsaka varierande problem i fjäderfäbesättningar. Det finns höggradigt smittsamma virus som kan spridas över stora geografiska avstånd genom handel eller med vilda fåglar. Ett exempel är högpatogeta aviära influensavirus (HPAI) som periodvis spridits från Sydostasien interkontinentalt med vilda fåglar med allvarliga utbrott i Nordamerika, Afrika och Europa som följd. I Sverige inträffade t ex under vintersäsongen 2016–17 utbrott av HPAI H5N8 bland vilda fåglar längs kusten samt i fjäderfäbesättningar med värphöns och hobbyfjäderfän. Vidare kan endemiskt förekommande smittämnen introduceras till nya gårdar och flockar på olika sätt. Ett sådant exempel är spolmask hos värphöns som ökat i Europa inklusive Sverige under senare år. En annan mycket viktig spridningsväg är vertikal överföring från avelsfåglar till avkomman via avelsägg. Adenovirus (FAdV) är ett exempel på ett smittämne som sprids vertikalt. Det finns även allmänt förekommande opportunistiska smittämnen, t ex *Escherichia coli*-bakterier som kan orsaka sjukdom. Den vanligaste orsaken till kassation vid köttbesiktning på kycklingslakterier i många länder är *E. coli*-associerad underhudsinflammation (cellulit). Denna sjukdom kommer att stå i fokus i ett kommande doktorandprojekt vid SLU med start 2020.